

Andre artikler om tilrettelagt kulturtilbud

Innhold:

«Da får folk et perspektiv på hva vi egentlig er» (2020)

Presentasjon av masteroppgave skrevet om Dissimilis Nasjonale

Kompetansesenter og deres kulturtilbud ved Linn Margrethe Skarsholt



«DA FÅR FOLK ET PERSPEKTIV PÅ HVA VI EGENTLIG ER»

I 2020 har det blitt skrevet en masteroppgave innen musikkvitenskap om Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter og deres kulturtilbud i dag. En oppgave som tar for seg viktigheten av et musikktilbud for alle mennesker i samfunnet.

Tekst: **LINN MARGRETHE SKARSHOLT** Foto: **THOMAS TORHEIM**

Bakgrunnen for temaet springer ut av FN-konvensjonen (2006) for mennesker med nedsatt funksjonsevne eller mentale evner. Bengt Elmerskog og Per Fosse som har forsket på pedagogikk og barn med funksjonsnedsettelse begrunner FN-konvensjonen slik: «konvensjonstiltakene forutsettes blant annet å anerkjenne alle menneskers iboende verdighet og egenverdi, menneskets potensial og muligheter til å utvikle sin personlighet, sine evner og sin kreativitet. Dette gjelder også de mentale og fysiske ferdighetene

og mulighetene til å delta i et fritt samfunn» (Elmerskog og Fosse 2012: 19).

Som oppgavens problemstilling landet jeg på: *Hva slags musikalsk kulturtilbud representerer Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter, og hvordan kan deres tilbud fremme livskvalitet for mennesker med psykisk utviklingshemming, individuelt og i en større sosial kontekst?* For å finne ut av dette ble det gjort kvalitative intervjuer av ni elever og seks instruktører, samt et deltakende feltarbeid på huset fra januar til juni 2019 og tidsrommet

mellom februar til Covid-19 utbruddet som stengte kompetansesenteret og den fysiske undervisningen fra den 12. mars 2020.

Masteroppgaven tar for seg mennesker med utviklingshemming eller funksjonsnedsettelse (videre referert til som mennesker med funksjonsnedsettelse, ettersom ikke alle elevene har diagnosen psykisk utviklingshemming) som minoritetsgruppe og deres musikalske bidrag til samfunnet sett fra et musikkvitenskapelig perspektiv.

I tillegg legger jeg vekt på livskvalitetsbegrepet. For meg har handlemuligheter, tilhørighet, mestring og selvrealisering vært viktige stikkord i diskusjonen rundt personer med funksjonsnedsettelses opplevelse av livskvalitet i samhandling med musikk. Dissimilis ønsker gjennom sitt kulturtilbud «å vekke positiv adferd som sosial mestring, fysiologisk utvikling/mestring, glede og faglig utbytte. Det skal også tilrettelegges for å styrke og utvikle de unike talenter som finnes i utøverne, både menneskelig og kunstnerisk» for å sitere tidligere fagansvarlig ved Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter Kaja Lid (2014: 7). Med dette som bakgrunn ble det naturlig å velge Dissimilis Nasjonale Kompetanse-senter som case. I denne artikkelen skal jeg trekke frem de viktigste funnene fra masteroppgaven.

«DET TILBUDET VI HAR I DISSIMILIS, DET ER ET BRETT TILBUD. VI HAR OGSÅ ET NIVÅTILBUD»

Masteroppgaven viser at Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter kan sammenlignes med den norske kulturskolen, fordi de leverer mye av den samme kompetansen til sine elever. Dissimilis uttrykker at vekten på et godt musikalsk produkt står sentralt i den musikkpedagogiske undervisningen. Den største forskjellen fra kulturskolen er bruken av tilrettelagt undervisning i det pedagogiske arbeidet, som for mange er viktig for følelsen av mestring, handlemuligheter og musikalsk utvikling. I tillegg til den mer pedagogiske tilnærmingen til undervisning tilbyr Dissimilis også en mer musikk og helse relatert undervisning for de elevene som ønsker det. Denne undervisningen kan sammenlignes med kulturskolens tilrettelagte tilbud, som har mer musikkterapeutiske metoder og praksis. Gjennom å skaffe seg en bred kompetanse blant instruktørene, har Dissimilis åpnet opp for et tilbud for alle varianter av utviklingshemming eller funksjonsnedsettelse. På denne måten kan de tilby musikalske bidrag til samfunnet hvor elevene fremstilles som utøvende musikere.

«FOR DA SLIPPER JEG Å TENKE PÅ ALLE AV TEITE OG DUMME TANKER INNI HODET»

Psykologer bruker begrepet emosjoner for å sette lys på fenomener som følelser, oppførsel, væremåte og kroppslige reaksjoner (Sloboda og Juslin 2010: 75). I tillegg trekker mange sosiologer frem at emosjoner er knyttet til den sosiale verden (DeNora 2010: 161). Emosjoner spiller

en stor rolle når man skal snakke om livskvalitet. Flere av elevene uttrykte at musikk er en viktig del av livene deres, ikke bare på Dissimilis. Blant annet uttrykte elevene at musikk roer dem ned, skaper positive følelser eller får dem til å tenke på noe annet. Den samme følelsen får de av å drive med musikk i Dissimilis, fordi de kan roe seg ned og legge vekk alt som skjer hjemme, på skolen eller på jobb, og fokusere på det som gir stor glede i livet – nemlig musikk og venner som har samme lidenskap.

«MEN OGSÅ VENNER, GLEDE, MESTRING, OPPLEVELSER OG HUMOR OG APPLAUS OG JUBEL»

Det musikalske tilbudet som Dissimilis representerer gir elevene muligheten til å fremme livskvalitet. Samtlige av elevene fortalte at musikk er et sted hvor alle blir sett, hørt og respektert for den man er. De føler på eierskap når de kan få være med å bestemme hva som skal skje. I tillegg kommenterte flere av elevene at Dissimilis gir dem muligheten til å leve ut drømmen om å være musiker. Grunnet gode vennskap og muligheten til å være en del av et større musikalsk samspill, føler mange av elevene i Dissimilis på tilhørighet. Både på kompetansesenteret, men også ellers i musikk-Norge og i samfunnet forøvrig. På Dissimilis har elevene fått muligheten til å lære å spille et instrument som de kan kommunisere med på en ny måte og derfra bli sett og respektert i samfunnet. Gjennom individuell tilrettelegging og fokus på elevenes ressurser følte elevene at det blir gøy å spille. Med andre ord føler elevene på mestring i det musikalske samspillet når undervisningen ble riktig tilrettelagt. I følge instruktørene som ble intervjuet er dette et viktig tema som de diskuterer mye sammen. Samtlige instruktører uttrykte at de legger vekt på mestring gjennom å møte elevene der de ønsker, samtidig som de jobber for å gi elevene gode musikalske opplevelser. Instruktørene ønsker at elevene føler seg likestilt og respektert, noe elevene bekreftet under intervjuene. Et siste tema som elevene ga uttrykk for var selvrealisering og identitetsbygging. Gjennom det musikalske tilbudet til Dissimilis, opplevde elevene at de kunne være seg selv og utvikle personligheten sin uten at diagnosen spilte en rolle.

«MAN SKAL IKKE GLEMME DET AT FOLK KANSKJE TRENGER LENGRE TID PÅ Å LÆRE SEG TING»

Uansett hobby, vil det ikke alltid være en

dans på roser. Dette gjelder også musikk som kulturaktivitet. Selv om elevene i de fleste tilfeller har positive opplevelser med det musikalske kulturtilbudet Dissimilis representerer, ga noen av elevene uttrykk for ikke fullt så gode opplevelser også. Disse var spesielt knyttet til følelsen av ikke å mestre instrumentet, eller når det ble lagt for stort press på dem. I de fleste tilfeller fant de involverte en god løsning på problemet. Et eksempel elevene trakk frem var musikaloppsetningen fra 2018. Da jeg kom tilbake i februar 2020 og snakket med elevene om oppsetningen for 2019, var de mye mer positive til hvordan alt var gjennomført sammenlignet med året før. Som Lars Tingelstad skrev i artikkelen til faghjørnet mars 2020, så er det vanskelig å gjøre alle til lags. I slike tilfeller er det spesielt viktig å tilrettelegge for hver enkelt elev. I det samme faghjørnet skriver han om hvordan de la opp dagene på Operaen, noe elevene uttrykte at hadde fungert godt, sammenlignet med 2018.

«DET ER JO VELDIG MYE FORDOMMER»

Når elevene får stå på scenen, har de mulighet til å manipulere sin egen identitet. Tross arbeidet Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter legger ned i å gi elevene muligheten til å endre sin plass i samfunnet, er det fortsatt en lang vei å gå. En av elevene fortalte for eksempel at de ofte blir servert boller og brus etter å ha spilt foran prominente mennesker i det norske samfunnet, mens de prominente spiser 4 rettes middag i naborommet. I tillegg trakk en annen elev frem flere kommentarer fra andre utenfor Dissimilis som mener at mennesker med funksjonsnedsettelse ikke har noe på den offentlige scenen å gjøre. Eleven fortalte dette tydelig sint og frustrert.

Derimot ser man at musikalsk fremførelse har en effekt på hvordan man opplever hverandre, som igjen åpner opp for gjensidig respekt. En elev sa blant annet: «Da ser de jo at vi ikke er en gjeng med tullinger, vi driver faktisk med noe. Vi driver, vi spiller og synger og ikke sant». En annen elev fortalte dette: «Det er at jeg kommer opp på scenen sammen med dem og synger deres låter, så folk bare «wow, funksjonshemmede MED dem, bare EE-EHHHYY!!», da får de jo et annet syn av meg, ikke sant». Derfor mener jeg at man trenger flere lignende arenaer som Dissimilis, slik at man i større og oftere grad kan gi mennesker med funksjonsnedsettelse muligheten til å fremstille seg i et godt lys.



Fra forestillingen Prump 2019



Det er helt nødvendig at mennesker med funksjonsnedsettelse får være en del av kulturlivet fordi det også er bra for utviklingen av et sivilisert samfunn.

I tillegg får man et inntrykk av at elevene har generelt god livskvalitet. Når noen opplever negativ livskvalitet, er det som oftest knyttet til ytre omstendigheter og relasjonene til andre. Igjen blir det desto viktigere at elevene får muligheten til å vise at diagnosen psykisk utviklingshemming kun er sekundær, og derfra bli behandlet med likeverd og respekt. I denne sammenhengen kan Dissimilis ta enda større plass i samfunnet, også ute i de mindre kommunene.

«DA ER DET INGEN SOM KOMMENTERER HVORDAN JEG ER OG SÅNN TING, DE TAR MEG BARE FOR DEN JEG ER»

Jeg mener det er viktig at alle menneskegrupper får mulighet til å formidle seg selv i positive settinger. Slik gis alle gruppene en større plass i samfunnet. Jeg tror ikke jeg er alene når jeg sier at mange synes det er vanskelig å forholde seg til mennesker som er litt annerledes fordi man inntil nå ikke har trengt å omgås hverandre. Derfor er arbeidet kultursektoren tar på seg ytterst viktig for å kunne forstå mennesker som man vanligvis ikke forholder seg til. I tillegg er det som tidligere avdelingssjef for allmenn kultur og kultursektoren i Ålesund, Marit Svins-

dahl, uttrykker at det er helt nødvendig at mennesker med funksjonsnedsettelse får være en del av kulturlivet fordi det også er bra for utviklingen av et sivilisert samfunn (Svinsdahl 2000: 111).

Alle de involverte fra Dissimilis ga uttrykk for hvor viktig Dissimilis er for deres følelse av tilhørighet og et viktig sted å være for å ikke føle seg alene eller isolert hjemme på ettermiddagene, som mange med funksjonsnedsettelse har fått kjenne på etter HVPU-reformen fra 1991. For å sitere meg selv, er «dette etter min mening en grunn i seg selv til at slike kulturtilbud som Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter tilbyr burde verdsettes og finansieres i alle kommuner, for det gir de involverte et sted hvor de kan føle samhold, og utvikle seg som det mennesket de er både psykisk, fysisk og sosialt». I denne sammenhengen kan musikkvitene, med sin brede musikalske bakgrunn, gjøre samfunnet oppmerksom på alle de forskjellige gruppene som til daglig marginaliseres, ved å belyse deres musikalske fremføringer og arbeid. Eller, som en av elevene sa det så godt, – og som ble mine siste ord i masteroppgaven så vel som i denne artikkelen, – «da får folk et perspektiv på hva vi egentlig er».

Referanseliste:

- DeNora, Tia 2010. "Emotion as social emergence: perspectives from music sociology." I *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications*, redigert av John A. Sloboda og P.N. Juslin. New York: Oxford University press, s. 159-186.
- Elmerskog, Bengt, og Per Fosse 2012. *Lære for livet: en innføring i pedagogikk og læring ved Juvenil Nevronal Ceroid Lipofuscinose (JNCL)*. Trondheim: Akademika forlaget.
- Lid, Kaja 2014. "Livskvalitet." *Faglig og metodisk fundament. Til bruk i kulturelt arbeid med mennesker med spesielle behov*.
- Skarsholt, Linn Margrethe 2020. «This is my home, this is my Stage, I belong here. En kvalitativ studie om livskvalitet gjennom Dissimilis Kompetansesenter sitt kulturtilbud for mennesker med psykisk utviklingshemming.» Master, musikkvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Sloboda, John A og Patrik N. Juslin 2010. *Handbook of music and emotion: theory and research, Series in affective science*. Oxford: Oxford University Press.
- Svinsdahl, Marit 2000. "Kultur for alle- svaret hvem har det?" I *et usedvanlig teater, redigert av Ådne Sekkelsten*. Oslo: Norsk amatørteaterråd, s. 99-116.
- Tingelstad, Lars 2020. «Produksjon av tilrettelagte forestillinger. Fra ide til forestilling – del 3». *Magasinet Dissimilis*. Nr. 1. Dissimilis Nasjonale Kompetansesenter, s. 18-21.